

S.O.S.

Skrifter om Samtalegrammatik

Årgang 6, nr. 1

Et overblik over graden af responselicitering for det efterstillede påhæng *ikk* og formerne deraf (*ikke, ikkå, ikkås og ing*)

Amalie Vonge Jensen, Olja Hedelund Clausen & Nikoline Pedersen

Skrifter om Samtalegrammatik 6: 1

2019

ISSN 2445-7256

Skrifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-in-interaction"). *DanTIN* består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. *DanTIN* bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skrifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter, afhandlinger og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skrifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under *DanTIN* har vurderet at udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre eller nyere skrifter, som *DanTIN* har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skrifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på samtalegrammatik.dk, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden er taget af Sidsel Mosegaard Holm og redigeret af Ehm Hjorth Miltersen.

Redaktør for dette nummer af *Skrifter af Samtalegrammatik* er Andrea Bruun.

Redaktionel kommentar

Dette nummer af *Skrifter og Samtalegrammatik* handler om noget de fleste af os bruger hele tiden i samtaler, nemlig det lille *ikk* (eller *ikke*, *ikkå*, *ikkås* og *ing*) til sidst i ytringer. Undersøgelsen er lavet af Amalie Vonge Jensen, Olja Hedelund Clausen og Nikoline Pedersen som en opgave i forskningsworkshoppen "Interaktionel lingvistik" på kandidatuddannelsen i lingvistik på Aarhus Universitet.

Forfatterne har gennemført 18 samtaler fra *DanTIN*'s samtalekorpus AULing og fra det offentligt tilgængelige [samtalebanken](#) og har fundet ca. 150 ytringer med en variant af *ikk* til sidst. Forfatternes fokus er på om tilføjelsen af *ikk* til en ytring gør at denne ytring kræver en respons af samtalepartneren. Og her undersøger de ytringernes funktion og responskraft i sig selv, udtalen og placeringen af *ikk* samt deltagernes gestik og blikretning. De ender med at opstille et kontinuum, som de bruger til at beskrive og forklare hvad der skal til for at *ikk* bliver mere eller mindre responskrævende.

Efterstillet *ikk* er en hyppigt anvendt partikel i danske samtaler, men den har ikke været undersøgt i samtaledata før. Så med dette nummer af *Skrifter om Samtalegrammatik* åbner DanTIN op for undersøgelser af både forskellige efterstillede ting og for hvad og hvordan samtaledeleger afdør om der bliver krævet en respons, og hvilken form for respons der kræves. Responskrav eller - som forfatterne også kalder det - responselicitering er en helt central funktion for ytringer i samtaler. Derfor er viden om hvordan respons eliciteres og forhandles, også central for samtalegrammatikken.

Denne redaktionelle kommentar er skrevet af Jakob Steensig.

Et overblik over graden af responselicitering for det efterstillede påhæng *ikk* og formerne deraf (*ikke, ikkå, ikkås* og *ing*)

af AMALIE VONGE JENSEN, OLJA HEDELUND CLAUSEN & NIKOLINE PEDERSEN

1 Indledning

Der findes en række måder at anvende ordet *ikke* på i dansk. For den efterstillede form af ordet *ikke* gør det sig ifølge Den Danske Ordbog (2018a) gældende, at den bruges efter et positivt fremsættende udsagn for at sikre samtalepartnerens bekræftelse eller opmærksomhed. I denne undersøgelse beskæftiger vi os med, i hvor høj grad det efterstillede påhæng (en. *tag*) *ikk* og former deraf (*ikkå, ikkås, ikke* og *ing*) i mundtlig interaktion bruges til at elicitere respons fra samtalepartneren i forskellige talehandlinger. Dette illustreres i et overblik (en. *overview*) over, hvilke måder det efterstillede påhæng anvendes på, kategoriseret ud fra i hvor høj grad påhængen (i den pågældende ytring) eliciterer respons fra samtalepartneren. Elicitering af respons betragtes i denne sammenhæng ud fra den ytring, påhængen er vedhæftet, det vil sige, hvilken betydning ytringen uden påhængen har for graden af respons. Dette betyder, at vi hovedsageligt beskæftiger os med ytringen, påhængen er vedhæftet, og mindre med det, der efterfølges.

Først vil vi redegøre for vores metodiske tilgang til undersøgelsen inklusive datasæt og -behandling. Herefter gennemgår vi de forskellige former, som det efterstillede påhæng optræder som i vores datasæt. Dernæst følger en beskrivelse af påhængets placering i interaktionelt data. Efterfølgende præsenteres vores overblik over de forskellige grader af responselicitering, som det efterstillede påhæng synes at kunne have, efterfulgt af en illustration af et responseliciteringskontinuum. Dette gøres på baggrund af konversationsanalytiske analyser af dataeksempler fra vores datasæt. Efter overblikket følger en diskussion af henholdsvis placeringer på responseliciteringskontinuumet, dataeksempler, hvor påhængen overlappes af anden tale, og brugen af påhængen som noget dialektalt eller idiolektalt. Undersøgelsen afrundes med en opsummering.

2 Metode

Denne undersøgelse tager teoretisk og metodisk udgangspunkt i interaktionel lingvistik, hvis analysetilgang er baseret på konversationsanalyse. Vores metodiske tilgang til datasættet er desuden inspireret af Couper-Kuhlen og Selting (2018), som har lavet en række overblik over forskellige fænomener i interaktionel lingvistik. Formålet med en sådan tilgang er at give et overblik over alle de måder, som et fænomen i interaktion kan gøres eller bruges på (Steensig 2018). I denne undersøgelse giver vi et bud på et overblik over de forskellige responseliciteringsgrader, som det efterstillede påhæng *ikk* og former deraf kan have i social interaktion. Vores fremgangsmåde har været, at vi begyndelsesvist udarbejdede en *single-case* analyse (se Pomerantz og Fehr 1997) af ét samtaleuddrag indeholdende påhænet. Derefter har vi lavet en *collection*, også kaldet en eksempelsamling (Steensig 2015), indeholdende eksempler med påhænet, hvorpå vi kunne analysere responseliciteringen. Denne kollektion har dannet grundlaget for det overblik, som denne undersøgelse fremsætter.

Vores dataeksempler stammer fra Samtalebanken (Samtalebanken 2018) og AULing¹, som begge er databaser med autentisk data, idet samtalerne ikke er kontrolleret eller opfundet. Vores dataindsamling har bestået af at søge i transskriptioner fra de to databaser. Vi har søgt efter de former af *ikk*, som vi har kendskab til kan anvendes som efterstillede påhæng. Disse former er *ikk*, *ikke*, *ikkå*, *ikkås* og *ing*. Løbende har vi afspillet de tilfælde, vi har fundet, for at sikre os, at det er det efterstillede påhæng, der er i spil, og at det er den korrekte form, der er transskriberet.

Vi har søgt efter formerne i 18 tilfældigt udvalgte samtaler. I samtalerne har vi fundet omkring 150 tilfælde af det efterstillede påhæng *ikk* og formerne deraf, og vi har inddraget de bedste eksempler (fra 9 forskellige samtaler) aktivt i denne undersøgelse.

¹Database tilhørende samtaleforskningsgruppen DanTIN, Lingvistik, Aarhus Universitet.

2.1 Transskription

Eftersom datasættet i denne undersøgelse stammer fra databaserne Samtalebanken og AULing, er der primært tale om data, der er transskriberet i forvejen. For at opnå en ensartet transskriptionsstil og for at sikre, at transskriptionerne, vi inddrager, er så korrekte som muligt, har vi retranskriberet de dataeksempler, som vi anvender.

Vi har anvendt transskriptionsprogrammet CLAN til at retranskribere eksemplerne. Vores transskriptionsnøgle er baseret på Hepburn og Boldens (2013) gennemgang af Gail Jeffersons konventioner om transskription i konversationsanalyse. Vores transskriptionsnøgle afviger fra disse konventioner i enkelte tilfælde. Disse ændringer og tilføjelser er beskrevet herunder.

xxx	uforståelig tale
↗	stigende intonation til sidst i en ytring
→	jævn intonation til sidst i en ytring
↘	faldende intonation til sidst i en ytring
☺	omkranser tale med smilestemme
*	omkranser tale med knirkestemme
ʰ	grin i et ord
hh	grin
·hh	efterfølgende lyd udtales på indånding

2.2 Anonymisering

For både Samtalebanken og AULing gør det sig i de fleste tilfælde gældende, at navne og steder, der kan være med til at identificere samtaleledtagerne på den ene eller anden måde, er anonymiserede. Såfremt disse data ikke har været anonymiserede fra databasernes side, har vi selv anonymiseret dem. Anonymiseringen af de involverede parter betyder, at undersøgelsen er i overensstemmelse med standarderne for beskyttelse af personoplysninger, der er blevet introduceret gennem EU's databeskyttelsesforordning, General Data Protection Regulation, og som trådte i kraft den 25. maj 2018 (Aarhus Universitet 2018).

3 Former

Som tidligere nævnt optræder påhænet i forskellige former, nemlig som *ikk*, *ikke*, *ikkå*, *ikkås* og *ing*. I nedenstående gennemgås disse former.

Formen *ikk*, som er den form, der optræder hyppigst i vores datasæt, ses i nedenstående eksempel.

(1) Samtalebanken | Sam4 | fyrne | 727 ((video))

1 BE: jeg tror faktisk jeg har været til alle med undtagen af
2 xxx
3 (0.5)
4 DA: okay jamen super så kan du godt huske at det var to
5 klasser mod hinanden å så skulle de spise flødeboller
6 → allerførst *ikk*↗
7 (.)
8 DA: så tre to en go å så xxx (smask) op i (.) i stedet for↘

I dette samtaleuddrag er David (DA) i gang med en kort historiefortælling. Hans første del af historien afsluttes i linje 6 af det efterstillede *ikk*, der efterfølges af en kort pause, før David fortsætter sin tur i linje 8. I dette eksempel optræder påhænet *ikk* med tryk og med opadgående intonation. I vores datasæt optræder *ikk* dog ikke altid med dette intonationsmønster og ikke nødvendigvis med tryk.

Påhænet optræder også i formen *ikkå*, hvilket illustreres med nedenstående eksempel.

(2) Samtalebanken | Sam2 | preben_og_thomas | 289 ((video))

1 PRE: °et° fine fine badeværelse å så var gulvet sænket lige der
2 → hvor det badeværelse var jo *ikkå*↘
3 (.)
4 THO: jaer↘

Dette eksempel er fra en sekvens, hvor Preben (PRE) er i gang med en historiefortælling. Her optræder formen *ikkå* efterstillet en forklaring. *Ikå* har i dette eksempel nedadgående intonation og tryk på anden og sidste stavelse. På baggrund af vores datasæt tyder det på, at *ikkå* altid optræder med tryk på anden og sidste stavelse. Dog synes der ikke altid at være en markant betoning på sidste stavelse, og derfor er stavelsen ikke i alle tilfælde markeret med en understregning af *å*et.

En lignende form er *ikkås*. Denne ses blandt andet i nedenstående eksempel.

(3) Samtalebanken | Sam3 | kartofler_og_broccoli | 1326 ((video))

1 TI: → du får du får så en (.) ø::h for hvert kvartal jo *ikkås*↘
2 (0.7)
3 ME: jaer↘

Tines (TI) konstatering afsluttes af det efterstillede påhæng *ikkå's*. Formen *ikkå's* har i vores data tryk på anden og sidste stavelse, og i dette tilfælde har den nedadgående intonation. *Ikkå's*' skriftsproglige pendant er *ikke også* (Den Danske Ordbog 2018b).

Ligesom med *ikkå* gør det sig gældende for denne form, at der er tryk på sidste stavelse, men idet der ikke altid er en betydelig betoning heraf, forekommer det i vores transskriptioner ikke altid med en understregning af *d'*et.

Endnu en form er *ikke*, hvor ordets udtale stemmer overens med den ortografiske udgave af adverbiet *ikke*, idet den har en schwa-lyd til sidst, hvilket er sjældent for det efterstillede påhæng. Dette er ligeledes sjældent for negationen *ikk* (Heinemann 2015[2003]). Påhængenget med formen *ikke* ses i eksemplet herunder.

(4) Samtalebanken | Sam2 | samfundskrise | 892 ((video))

- 1 LIS:→men det er jo et reklamefirma ikke=
- 2 =så [de skal jo→]
- 3 AST: [°-jo°=jo°\]

Påhængenget optræder her efterstillet Lis' (LIS) konstatering i linje 1. Formen *ikke* har i vores datasæt tryk på første stavelse, men er som de forrige eksempler ikke altid med samme betoning som her. Ytringen i linje 1 latcher med ytringen i linje 2, hvor Lis fortsætter sin tale. Vores datasæt peger på, at *ikke* er en sjældent forekommende form af påhængenget *ikk*, da vi kun har ganske få eksempler herpå.

Den sidste forekommende form er *ing*. Ligesom *ikke* er *ing* en sjælden form af påhængenget, og vi har kun kunnet finde få forekomster af den, eksempelvis nedenstående.

(5) Samtalebanken | Sam4 | fyrne | 988 ((video))

- 1 CH: de:r (været/lavet) (.) Det >jo=Der jo kommet temmelig meget<
- 2 fokus på det der med å være ginger\
- 3 (.)
- 4 CH: → ing↗

Chresten (CH) kommer i linje 1-2 med en konstatering, som efterfølges af en kort pause i linje 3. Herefter følger påhængenget *ing* i linje 4. *Ing* er her betonet og har en opadgående intonation.

Som det er gjort tydeligt ud fra samtaleeksemplerne i ovenstående afsnit, optræder påhængenget i formerne *ikk*, *ikkå*, *ikkå's*, *ing* og *ikke*. Det er disse former som en samlet gruppe, der henvises til, når vi videre i undersøgelsen skriver om det efterstillede påhæng.

4 Placering

Påhængen kan have forskellige placeringer i en tale. Det optræder som hovedregel i en efterstillet position og forekommer derfor oftest i slutningen af turkonstruktionsenheder. Dette påhæng adskiller sig dermed fra negationen *ikk*, som ikke optræder efterstillet (Heinemann 2005; 2015), men i stedet fungerer som en turkonstruktionsenhedsintern negation (Steensig 2001:111). Mere specifikt optræder påhængen som regel i den position, der kaldes for post-mulig afslutning, idet den optræder et sted, hvor den pågældende turkonstruktionsenhed er nået til en mulig afslutning på et syntaktisk, prosodisk og pragmatisk niveau (Schegloff 1996:91). Det kan for eksempel ses i eksempel (3), hvor påhængen optræder efter en konstatering, der netop har nået en post-mulig afslutning.

Påhæng, der er placeret i en post-mulig afslutning af en turkonstruktionsenhed, er ofte overlappet af en ny talers respons som et resultat af modtagerens orientering mod den mulige afslutning af turen (Sacks et al. 1974:707), sandsynligvis grundet præference for kontinuitet. Dette gør sig også gældende i en lang række af de tilfælde, som vi er stødt på med *ikk* og dets former. Dette ses i nedenstående eksempel.

(6) Samtalebanken | Sam2 | Samfundskrise | 875 ((video))

- 1 AST: jeg tror det er øh (0.2) jeg synes oss jeg har set noget
2 om at der er nogen der har lånt det der konferencerum→
3 (0.5)
4 AST: af andre firmaer fordi det [jo så]dan lidt øh:→
5 LIS: [nå↗]
6 (0.4)
7 AST:→det jo lidt anderledes [ikkå↘]
8 LIS: [ja:↗] ja:↗

I dette eksempel fremsætter Asta (AST) en vurdering i linje 7. Det efterfølges af det efterstillede påhæng *ikkå↘*, der overlappes af Lis' bekræftende *ja* i linje 8. I dette tilfælde kommer der hermed en respons, der forholder sig til det, Asta har fortalt, inden hun har anvendt det efterstillede påhæng.

Påhæng kan desuden forekomme, efter en ny taler er begyndt at respondere på den turkonstruktionsenhed, som påhængen er påsat (Jefferson 1981:55). Dette gør sig også gældende for tilfælde i vores datasæt. Se eksempel (7) nedenfor.

(7) Samtalebanken | Sam2 | Samfundskrise | 85 ((video))

- 1 AST: ja det bare ikk nok\
 2 (0.4)
 3 AST: hvis du s[kal xxx hvis] du skal betale=
 4 LIS: [ne:j å jeg xxx→]
 5 AST: =femogtyve procent igen\
 6 (.)
 7 LIS: ja: å det [synes] jeg er lidt træls\
 8 AST:→ [ikk→]

I dette samtaleuddrag optræder *ikk* i linje 8 som efterstillet påhæng til Astas ytringer i linje 1, 3 og 5. Det ses dog her, at modtageren, Lis, i linje 7 allerede er begyndt at respondere på Astas udmelding, og *ikk* overlapper med Lis' ytring i linje 7. Påhængen kommer derfor til at optræde, efter at en respons er påbegyndt.

På baggrund af vores datasæt tyder det ikke på, at påhængen i særlig høj grad kan optræde som en turkonstruktionsenhed i sig selv, idet det altid er semantisk afhængigt af det forudgående. Påhængen kan dog optræde fritstående forstået på den måde, at det forekommer efter en pause. Dette betragtes dog ikke som en individuel turkonstruktionsenhed netop på grund af påhængets semantiske relation til det forudgående. Se eksemplet nedenfor.

(8) Samtalebanken | Sam2 | samfundskrise | 59 ((video))

- 1 AST: men altså der mange der finder på et eller andet→
 2 LIS: ·hjah
 3 (1.1)
 4 AST: oss sån no::get sort→
 5 (1.2)
 6 AST:→ *ikk*\
 7 ((indtil nu har Asta kigget ud i luften,
 8 men da hun siger *ikk* retter hun blikket mod Lis og smiler))
 9 LIS: jo:→ (.) jo\
 10 AST: =altså det er der rigtig mange der gør→

Forinden dette uddrag har Asta netop ytret, at der er mange mere eller mindre lyssky måder at supplere sin indtægt på. I linje 1 konstaterer hun, at der er mange mennesker, som på den ene eller anden måde gør noget for at supplere deres indtægt. Til dette modtager hun en fortsættelsesmarkør i linje 2 fra Lis, hvorefter der opstår en forholdsvis lang pause. Asta fortsætter sin tur i linje 4, der fungerer som en post-udvidelse (Schegloff 2007) til hendes taletur i linje 1, idet hun tilføjer noget information til en ytring, som er potentielt afsluttet både på et syntaktisk, semantisk og prosodisk niveau. Denne udvidelse fungerer som et inkrement (en. *increment*) (Schegloff 1996:90), idet den

er afhængig af den forrige turkonstruktionsenhed sekventielt, handlingsmæssigt og semantisk. Efter en relativt lang pause i linje 5 tilføjer hun påhænet *ikk*, som dermed står efterstillet hendes taletur. Ifølge Schegloff (2007) samt Couper-Kuhlen og Selting (2018:402) er der også her tale om en post-udvidelse af den forudgående turkonstruktionsenhed, idet påhænet tilføjes til linje 4, som grammatisk kunne være afsluttet. *ikk* er ikke en selvstændig turkonstruktionsenhed, idet det er betinget af post-udvidelsen i linje 4 på et sekventielt, handlingsmæssigt og semantisk niveau, og dermed fungerer påhænet her som et inkrement. I andre tilfælde, blandt andet eksempel (2) og (3), optræder det efterstillede påhæng som en tilføjelse frem for en post-udvidelse, idet påhænet i disse tilfælde er efterstillet turkonstruktionsenheder, som ikke synes at være afsluttet prosodisk. Den analyse baseres på, at påhænet optræder uden nogen form for pause eller ændring i prosodien inden.

Selvom påhænet som hovedregel optræder sammen med andre elementer og dermed ikke fungerer som en turkonstruktionsenhed i sig selv, tyder ét tilfælde i vores datasæt på, at påhænet optræder som en taletur i sig selv, men dog på sin vis fortsat efterstillet, fordi det semantisk synes at være implicit forbundet med forudgående taleture. Dette eksemplificeres herunder.

(9) Samtalebanken | Sam4 | moedregruppen1 | 1725 ((video))

1 DO: nej jeg ikk din vejleder sån du ka ringe til mig påskelørdag↘
2 (0.5)
3 MIA: °nHej°hhi
4 TAN: <så det var [spørgsmål] omkring hvord[an> laver] jeg det her→
5 DO: [(jamen)] [ja↗]
6 DO: hvordan gør jeg det her→
7 TAN: jeg ka ikk rigtig finde ud af det ka du ikk hjælpe mig↗
8 DO: ja↘
9 (0.5)
10 MIA: °ah hhi hhi (0.2) ja:→°
11 TAN: okay↘
12 DO: →>ikk<↗
13 ((Dorte kigger på Tanja, da hun ytrer *ikk*))
14 TAN: jo hvem der lige (traf valget) hva sagde du↗

I denne sekvens er Dorte (DO) ved at fortælle de tre andre kvinder ved bordet om en oplevelse, hun har haft, hvor en af hendes studerende har ringet til hende på en helligdag. I linje 12 ytrer hun en taletur bestående af *ikk*, der har stigende intonation og er sagt hurtigt, så det næsten er vanskeligt at høre /k/-lyden. Her synes *ikk* umiddelbart at optræde uden at være efterstillet noget. Dog synes det alligevel at

have en funktion lignende *ikk* som et efterstillet påhæng (se analyse af eksemplet i afsnit 5.6 *Maksimalt responseliciterende*). Eftersom det her ikke er tydeligt, om *ikk* er et efterstillet påhæng, har vi valgt ikke at medregne denne forekomst i oversigten herunder, der illustrerer, hvor det efterstillede påhæng hovedsageligt placeres:

- Efterstillet en taletur bestående af ét ord
- Efterstillet en turkonstruktionsenhed bestående af et syntagma
- Efterstillet en turkonstruktionsenhed bestående af en sætning
- Efterstillet en taletur bestående af en sætning

Disse forskellige måder, hvorpå påhængen kan optræde syntaktisk, vil blive gennemgået herunder. Først og fremmest kan påhængen optræde i taleture bestående af enkeltord som i eksemplet nedenfor.

(10) Samtalebanken | Sam4 | mødregruppen1 | 163 ((video))

1 SUS: *ej::h* det dufter gut→
 2 ((Susannes *gut* virker som en blanding af det tyske *gut* og
 3 det engelske *good* og er udtalt som det danske ord *gut*))
 4 ((Susanne sidder med begge hænder flettet om sin kop og holder
 5 den oppe ved næsen))
 6 (0.9)
 7 DO: → *ja ikkå*↗
 8 ((Dorte rykker hovedet frem, mens hun siger denne ytring))
 9 SUS: *jo*↘
 10 DO: det *hazelnut*↘
 11 ((Dorte dufter til indholdet i sin kop))
 12 SUS: *m:::*↘

I linje 1 fremsætter Susanne (SUS) en vurdering af, at det, de drikker, dufter godt. Efter en pause i linje 6 responderer Dorte (DO) i linje 7 med et positivt svarord i form af *ja*, hvormed hun erklærer sig enig i Susannes vurdering. Dortes *ja* i linje 7 er efterfulgt af påhængen *ikkå*. Linje 7 udgør en taletur i sig selv, og det er dermed tydeligt, at påhængen kan optræde efterstillet i taleture bestående af et enkelt ord. Dette tyder på, at påhængen kan optræde efter alle slags leksikalske enheder (se evt. eksempel (25) i afsnit 6, *Placering på kontinuummet* for diskussion af sekvensen).

Påhængen kan også optræde i turkonstruktionsenheder bestående af et enkelt syntagma, hvilket kan illustreres med nedenstående eksempel.

(11) Samtalebanken | Sam4 | fyrne | 234 ((video))

1 DA: °dødsmaskine° det lyder som ham der hva er det nu ø:h
2 ↑her[kules]→
3 CH: [termi]nator↘
4 DA: →hades der ikk↗
5 (.)
6 hades han (har/ejer) jo >sån nærmest sån<
7 en fabrik en °dødsmaskine (det) sån lidt a la (det)↘

I dette eksempeludrag består Davids (DA) taletur af linjerne 1-2 og 4-7. Hans taletur er dermed bygget op af en række turkonstruktionsenheder. Turkonstruktionsenheden i linje 4 er et enkelt syntagma, som er bestående af propriet *Hades*, pronominet *der* og påhænet *ikk*. Vokallyden [ɛʔə] i *der* indikerer, at der ikke er tale om det relative pronomen *der*, eftersom dette som regel udtales [dɑ]. Derimod er *der* i denne sammenhæng anvendt som demonstrativt pronomen for at udpege en bestemt karakter. Dette er med til at tydeliggøre, at *hades der* fungerer som et syntagma ligesom *ham der hades*, der i sin form minder om det. I dette eksempel står *ikk* derfor efterstillet et enkelt syntagma.

Ydermere kan påhænet optræde i turkonstruktionsenheder, som består af én helsætning. I uddraget herunder ses det, at påhænet optræder i en turkonstruktionsenhed bestående af to hovedsætninger, hvor *ikkå* optræder efterstillet den første hovedsætning.

(12) Samtalebanken | Sam2 | preben_og_thomas | 871 ((video))

1 PRE: mig å:: (.) søren→
2 (0.9)
3 THO: nå ja søren der kommer rundt ja→
4 PRE: ja→
5 THO:→han er alle steder ikkå↘=
6 =å [du er] kun ude på [xxx]
7 PRE: [j]↘ [ja:↘]

I dette eksempel forløber Thomas' (THO) taletur i linje 3 og 5-6. Thomas' turkonstruktionsenhed i linje 5 er bestående af en simpel hovedsætning, som *ikkå* optræder efterstillet til. Denne turkonstruktionsenhed latcher med Thomas' fortsatte taletur i linje 6. Det vil sige, at Thomas' turkonstruktion i linje 5 og hans turkonstruktion i linje 6 tilsammen udgør en taletur bestående af to hovedsætninger.

Endvidere kan påhænet optræde efterstillet i taleture, der er bestående af en enkelt sætning. Se nedenfor:

(13) Samtalebanken | Sam2 | samfundskrise | 780 ((video))

- 1 LIS:→det var dengang de snakkede om å åbne en ny lufthavn ikkås↗
 2 (0.7)
 3 AST: det ved jeg ikk↗

I denne sekvens taler Lis (LIS) og Asta (AST) om trafik. I linje 1 begynder Lis en ny taletur bestående af en kompleks sætning, hvortil påhængen er efterstillet i formen *ikkås*. Efter en pause i linje 2 responderer Asta i linje 3. I dette eksempel optræder påhængen dermed efterstillet en sætning, der udgør en hel taletur.

I de ovenstående eksempler synes påhængen at optræde i post-mulig afslutning. I nogle eksempler i vores datasæt udvider taleren sin taletur efter påhængen. I disse eksempler er der en syntaktisk sammenhæng mellem det, der forekommer på hver sin side af påhængen. Se nedenstående eksempel.

(14) Samtalebanken | Sam3 | 225_deller | 638 ((video))

- 1 TO: det sagde min ø::h (0.5) det er en ny (.) ø::h (0.5)
 2 >fordi vi har< fået en firmaordning↘
 3 ME: ↑ja ja↘
 4 (0.8)
 5 TO: en ny→
 6 (0.7)
 7 ME: °·hj[ah→°]
 8 TO: → [ki]ropraktor ikkås=
 9 ME: [*ja→*]
 10 TO: =e[nd] (.) ham jeg havde været ved tidligere↘

I dette eksempel taler Tom (TO) og Mette (ME) om, at det er hårdt for Toms lænd, at han kører så meget bil. I linje 8 tilføjer Tom påhængen *ikkås* efter ordet *kiropraktor*. Toms taletur har her nået en post-mulig afslutning, og trykket på *ikkås* giver desuden en fornemmelse af, at ytringen godt kunne være afsluttet. Toms taletur viser sig dog ikke at være afsluttet, idet han i linje 10 fortsætter sin tur i form af en udvidelse, som både syntaktisk og semantisk er forbundet med hans taletur hidtil. Den syntaktiske forbindelse kommer til udtryk i *endi* linje 10, der viser, at det efterfølgende nominalsyntaxme, *ham jeg havde været ved tidlige*, har en relation til det forrige nominalsyntaxme, *en ny kiropraktor*. På den måde optræder påhængen her fortsat i en post-mulig afslutning i en turkonstruktionsenhed, der viser sig ikke at være afsluttet.

I vores datasæt findes også eksempler, hvor påhængen ikke optræder i en post-mulig afslutning, men derimod inde i en turkonstruktionsenhed, eftersom den pågældende turkonstruktionsenhed hverken synes at være syntaktisk eller semantisk afsluttet.

(15) Samtalebanken | Sam4 | fyrne | 917 ((video))

1 DA: det sgu da (præcis) ligesom buddhaen
2 (0.2)
3 ((David rykker sig frem i stolen og peger på Benjamin))
4 DA: det præcis ligesom buddha da det var han var prins
5 → øh efter det var han var blevet født ikk
6 (0.3)
7 DA: så: blev han jo bare forkælet hele sit liv (.) å så pludselig
8 kom han ud fra: ø:h (.) paladset hvor han så sygdom å alt sån
9 noget

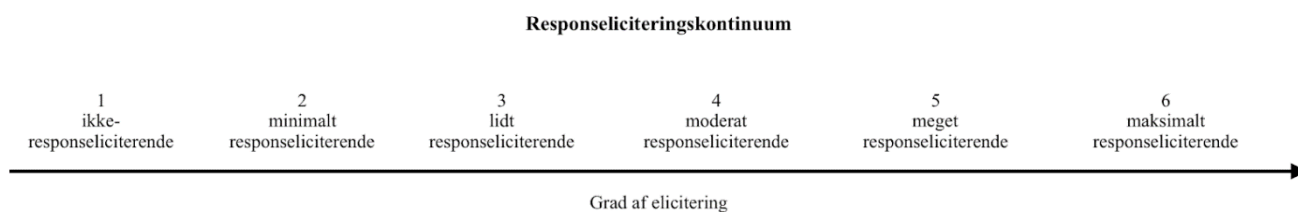
I dette eksempel indleder David (DA) sin taletur i linje 1 med at sammenligne Buddha med det forudgående jf. *det*. Hans taletur fortsætter i linje 4 og 5, hvor han først uddyber sammenligningen (se afsnit 5.2, *Minimalt responseliciterende*, for yderligere analyse) for herefter at ytre en ledsætning, hvorpå det efterstillede påhæng optræder. *ikk* forekommer her ikke i en post-mulig afslutning, da ledsætningen i linje 5 hverken synes at være syntaktisk eller semantisk afsluttet, idet han indleder sin turkonstruktionsenhed i linje 5 med konjunktionen *efter*, som kræver, at det efterfølges af noget mere. Efter en pause i linje 6 fortsætter David sin tur med en ytring, der indledes med *så blev han*. Davids ytring i linje 7-9 hænger syntaktisk sammen med ledsætningen i linje 5, og påhængen *ikk* optræder derfor her midt i en turkonstruktionsenhed.

Om placeringen af *ikk* og formerne deraf kan det udledes, at påhængen som hovedregel optræder som et efterstillet påhæng til turkonstruktionsenheder eller hele taleture. I de fleste tilfælde optræder påhængen i en post-mulig afslutning. Der er dog enkelttilfælde, hvor det optræder enten alene eller inde i en turkonstruktionsenhed.

5 Overblik over graden af responselicitering af påhængen *ikk* og former deraf

Baseret på vores datasæt synes påhængen, uafhængigt af dets form, at kunne placeres på et kontinuum, ud fra hvor høj responseliciteringsgraden er. Nedenfor ses en oversigt over og beskrivelse af de forskellige responseliciteringsgrader, påhængen kan have, efterfulgt af en illustration af kontinuummet.

1. *Ikke-responseliciterende*: Påhænet optræder i forbindelse med historiefortælling og eliciterer ikke umiddelbart en respons, idet taleren fortsætter uden at give plads til respons fra modtageren (se afsnit 5.1).
2. *Minimalt responseliciterende*: Påhænet optræder i forbindelse med historiefortælling og eliciterer respons i lidt højere grad, hvilket kommer til udtryk ved, at det efterfølges af en kort pause (se afsnit 5.2).
3. *Lidt responseliciterende*: Påhænet optræder i forbindelse med *recognitionals* og fungerer som en prøvemærker (Sacks og Schegloff 1979) (se afsnit 5.3).
4. *Moderat responseliciterende*: Påhænet optræder i direkte forlængelse af ytringer, der i sig selv beder om bekræftelse, for eksempel *B-event statements* (Labov og Fanshel 1977), og fungerer som et responseliciteringsforstærkende element (se afsnit 5.4).
5. *Meget responseliciterende*: Påhænet optræder i forbindelse med manglende respons på ytringer, der i sig selv beder om bekræftelse, for eksempel *B-event statements* (se afsnit 5.5).
6. *Maksimalt responseliciterende*: Påhænet optræder efter utilstrækkelig respons fra modtageren (se afsnit 5.6).

Figur 1. Responseliciteringskontinuum

5.1 Ikke-responseliciterende

Påhænet bruges ofte i historiefortælling, hvor det ikke umiddelbart mobiliserer respons fra modtageren. Disse tilfælde ses både at modtage og ikke modtage respons. Om der kommer en respons eller ej, har ingen betydning for den igangværende historiefortælling: I begge henseender fortsætter taleren. Respons skal i denne sammenhæng forstås som fortsættelsesacceptmarkører (Steensig 2001:223) også kaldet *continuers* (Couper-Kuhlen og Selting 2018:511; Schegloff

1982:81), idet der er tale om historiefortælling, hvormed en fortsættelsesacceptmarkør er et verbalt udtryk for, at modtageren forstår og (stadig) lytter efter.

I nedenstående samtaleudrag, hvor fire fyre sidder og taler rundt om et bord, forekommer der ingen fortsættelsesacceptmarkører, efter taleren har ytret påhænet *ikk*. Op til dette uddrag har de talt om Michael Jackson, og han er fortsat samtaleemnet i nedenstående.

(16) Samtalebanken | sam4 | fyre | 776 ((video))

1 DA: → jeg fatter ikk øh da det var han fik datteren først ikk
2 det første han gjorde for at vi:se offentligheden at her (.)
3 [har vi datteren (.) op på et tre] etagers ø:h hus lejlighed=
4 CH: [xxx]
5 DA: =så tog han bare [babyen ud]
6 ((David løfter hænderne på i luften som om han holder babyen))
7 ER: [☺når ja=jæer☺\]

I løbet af Davids (DA) ytring i linje 1 sidder alle fire og kigger på et billede, der ligger på bordet, sandsynligvis af Michael Jackson, da dette er samtaleemnet. David starter på en historiefortælling, om dengang Michael Jackson havde fået en datter, og indleder sin historie med en konstatering: *jeg fatter ikk*. Han fortsætter herefter med en ledsætning (*da det var han fik datteren først*), som grammatisk kræver, at der kommer noget mere efterfølgende (Christensen & Christensen 2009: 227). Ytringen efterfølges af påhænet *ikk*, der i dette tilfælde har opadgående intonation, hvilket ifølge Stivers og Rossano (2010) kan være med til at mobilisere respons. I dette eksempel tyder påhænet dog ikke på at mobilisere respons, det vil sige i form af fortsættelsesaccept. David gør ikke noget aktivt for at efterlyse fortsættelsesaccept fra de andre samtaledeeltagere. Han modtager heller ingen fortsættelsesacceptmarkører efter påhænet hverken i form af verbale udtryk (for eksempel *ja*) eller gestik (for eksempel et nik). For eksempel kunne en pause efter påhænet gøre plads til samt udtrykke, at han søger respons. De andre samtaledeeltagere ville på den måde kunne respondere her og dermed bekræfte David i, at de lytter og forstår, og at han kan fortsætte sin historiefortælling. I og med at han fortsætter sin historiefortælling, kommer det til udtryk, at fortsættelsesaccept ikke har betydning for hans igangværende historiefortælling. I stedet synes *ikk* at indikere, at det efterfølgende er en "pasende placering til eventuel fortsættelsesaccept, hvis samtalepartnere skulle være interesseret i at give det" (Aachmann 2010:8). Hvorom alting er, fortsætter David sin historiefortælling i linje 2 og fortæller,

at Michael Jackson holdt sin datter ud fra tredje etage, mens han illustrerer det med armene. Erik (ER) responderer i overlap med slutningen af Davids fortælling i linje 5-7 med et *når ja=jaer* med smilestemme, hvilket indikerer, at han genkender og husker situationen med Michael Jackson. Smilestemmen kan i dette tilfælde betragtes som et udtryk for, at situationen var lidt komisk.

I andre tilfælde, hvor påhænet eliciterer en respons i lige så lav grad som i ovenstående eksempel, modtager ytringen, det indgår i, fortsættelsesacceptmarkører. Ligesom i ovenstående eksempel forekommer det ikke-responseliciterende påhæng i nedenstående eksempel i forbindelse med en historiefortælling. Forinden denne sekvens har Tom (TO) fortalt Mette (ME), at han går til kiropraktor, fordi han har problemer med lænden, og Mette siger, at Tom er meget belastet, fordi han kører så meget bil. I videosekvensen kan man hverken se Tom eller Mette.

(17) Samtalebanken | sam3 | 225_deller | 639 ((video))

1 TO: det sagde min ø::h (0.5) det er en ny (.) ø::h (0.5)
 2 >fordi vi har< fået en firmaordning\
 3 ME: ↑ja ja\
 4 (0.8)
 5 TO: en ny→
 6 (0.7)
 7 ME: °·hj[ah→°]
 8 TO: → [ki]ropraktor ikkå=\
 9 ME: [*ja→*]
 10 TO: =e[nd] (.) han jeg havde været ved tidligere\
 \

Uddraget indledes med, at Tom påbegynder en ytring for herefter at holde en pause og genstarte, det vil sige selv-initieret selv-reparatur (Schegloff, Jefferson og Sacks 1977). Dette mønster gentager sig, og i linje 2 beretter han om, at de (på hans arbejde) har fået en ny firmaordning. Dette responderer Mette på ved at udvise fortsættelsesaccept: *ja ja*. Denne fortsættelsesaccept efterfølges af en pause, hvorefter Tom kortvarigt fortsætter sin fortælling, inden han i linje 6 holder endnu en pause. Herefter genoptager han fortællingen, og denne genoptagelse overlapper i et kort øjeblik med endnu en fortsættelsesacceptmarkør fra Mette (linje 7). I genoptagelsen siger Tom, at de (på hans arbejde) har fået en ny kiropraktor, og han tilføjer herefter påhænet *ikkå*, inden han latcher med en post-udvidelse, der er syntaktisk afhængig af turen forudgående for *ikkå*. At Tom efter at have ytret påhænet *ikkå* fortsætter sin fortælling uden at holde en pause,

der kunne gøre plads til en fortsættelsesacceptmarkør fra Mette, vidner om, at han ikke forventer fortsættelsesaccept. *Ikkås* eliciterer altså i dette eksempel ikke en fortsættelsesacceptmarkør, der giver taleren accept til at fortsætte sin fortælling, men synes i stedet ligesom i eksempel (16) at indikere, at det ville være en passende placering til eventuel fortsættelsesaccept. Efter at have ytret påhænget venter Tom altså ikke på at modtage en respons fra Mette, inden han fortsætter sin fortælling. Mette responderer alligevel umiddelbart efter Toms *ikkås* med endnu en fortsættelsesacceptmarkør, der kommer til at overlapse med næste ord i Toms tur (*end* i linje 8).

I de to ovenstående eksempler kommer det til udtryk, at påhænget, når det optræder i historiefortællinger og uden efterfølgende pause, er ikke-responseliciterende. Det tyder på, at det ikke har nogen betydning for den igangværende fortælling, om taleren modtager en respons eller ej i form af fortsættelsesaccept efter påhænget. Fortsættelsesmarkører bliver som regel oftest givet i skellet mellem turkonstruktionsenheder (Goodwin 1986:208), hvilket peger på, at fortsættelsesacceptmarkører som regel optræder uvilkårligt af et påhængs tilstedeværelse og placering (Aachmann 2010:4). Påhænget er dermed ikke påkrævet, for at der kan gives fortsættelsesaccept. I eksempel (17) kan det altså være på grund af selve historiefortællingen og ikke påhænget, at der gives fortsættelsesaccept. Påhænget kan ligeledes benyttes uden følgende fortsættelsesaccept, uden der opstår problemer i samtalen (Aachmann 2010:8), hvilket eksempel (16) viser.

5.2 Minimalt responseliciterende

Ligesom i eksemplerne på første punkt på kontinuummet ses påhænget på kontinuummets andet punkt ligeledes anvendt i historiefortællinger, hvor det dog inviterer lidt mere til respons. Påhænget kombineres her med en efterfølgende pause og er på den måde i højere grad responseliciterende. Dette efterfølges enten af en respons eller ikke. Respons forstås stadig som fortsættelsesaccept.

Nedenstående er et eksempel, hvor påhænget ikke efterfølges af fortsættelsesaccept. Inden dette uddrag, der stammer fra samme samtale som eksempel (16), har de fire fyre talt om, at Michael Jackson hadede sig selv og ikke ville være i rampelyset, men at hans far tvang ham til det. Herefter sammenligner David (DA) Michael Jackson med Buddha.

(18) Samtalebanken | sam4 | fyrne | 917 ((video))

1 DA: det sgu da (præcis) ligesom buddhaen\
 2 (0.2)
 3 ((David rykker sig frem i stolen og peger på Benjamin))
 4 DA: det præcis ligesom buddha da det var han var prins
 5 → øh efter det var han var blevet født ikk↗
 6 (0.3)
 7 DA: så: blev han jo bare forkælet ↑hele sit liv (.) å så pludselig
 8 kom han ud fra: ø:h (.) paladset hvor han så sygdom å alt sån
 9 noget\
 \

David vurderer i linje 1, at det (som formentligt henviser til Michael Jacksons førnævnte situation) er præcis ligesom med *buddhaen*. I linje 2 følger en pause, hvorefter David fortsætter sin tur i linje 4, hvor han gentager dele af sin vurdering fra linje 1. Denne gang følger en uddybende forklaring på sammenligningen. Turkonstruktionsenheden i linje 5 indledes med konjunktionen *efter*, som projicerer en *så*-konstruktion. Det vil sige, at ytringen hverken er syntaktisk og semantisk afsluttet efter påhænet. Påhænet optræder her i formen *ikk*, der har opadgående intonation. En pause forekommer, og den giver plads til, at de andre samtaledeeltagere kan udtrykke fortsættelsesaccept. På den måde optræder der flere responseliciterende faktorer: den opadgående intonation og pausen. Alligevel følger ingen fortsættelsesacceptmarkør efter pausen, og David fortsætter sin forklaring i linje 7, uden der opstår noget problematisk i det videre forløb af samtalen. Han indleder sin ytring med det projicerede *så* (på grund af det tidligere ytrede *efter*) og konstaterer, at Buddha blev forkælet hele sit liv, men at han pludselig så sygdom, da han kom ud fra paladset.

I andre tilfælde, hvor respons ligeledes eliciteres minimalt af påhænet, kommer der respons i form af en fortsættelsesacceptmarkør. Dette illustreres i nedenstående, hvor Lis (LIS) er i gang med at berette om dagen forinden, hvor hun holdt i kø på motorvejen.

(19) Samtalebanken | sam2 | samfundskrise | 668 ((video))

1 LIS: tænkte det var dog mærkeligt=så ku jeg se nogle
 2 ·hhhh *ø:h* nogle blink→
 3 ((Lis kigger over på Asta, da hun siger *nogle*))
 4 AST: °ja°→
 5 (0.5)
 6 LIS:→ ude i det fjerne >ikkås<→
 7 ((Lis kigger på Asta under hele denne ytring))
 8 (0.2)
 9 AST: ja
 10 (0.3)
 11 LIS: tænk sig så var det bare en ·nhhh ja *bare å bare*→
 12 ·hhh det var så to biler der var slæbt ind i
 13 midterrabatten\
 \

Dette uddrag indledes med, at Lis fortæller, hvad hun tænkte, da hun holdt i kø på motorvejen, efterfulgt af at hun så nogle blink. Asta responderer herefter med fortsættelsesacceptmarkøren *ja* i linje 4, hvilket efterfølges af en pause, inden Lis fortsætter sin historiefortælling i linje 6. Ytringen i linje 6 er en post-udvidelse og er syntaktisk afhængig af forudgående i linje 1-2. Denne afsluttes med et *ikkå*s, som har jævn intonation, og Lis kigger på Asta under hele ytringen. Herefter opstår en kort pause, som giver Asta plads til at udvise fortsættelsesaccept, hvilket hun efterkommer i linje 9. Efter endnu en pause fortsætter Lis sin historiefortælling.

I de to ovenstående eksempler kommer det til udtryk, at påhænet, når det optræder i historiefortællinger, efterfølges af en pause og eventuelt har stigende intonation, er minimalt responseliciterende. Om modtageren udviser fortsættelsesaccept eller ej, har i disse tilfælde ikke betydning for historiefortællingens videre forløb. De minimalt responseliciterende eksempler minder altså meget om de ikke-responseliciterende eksempler, men på grund af pausen efter påhænet eliciterer påhænet her en smule mere respons.

5.3 Lidt responseliciterende

Påhænet optræder endvidere i forbindelse med *recognitionals*² (Sacks og Schegloff 1979), det vil sige ved introduktion af nye referenter eksempelvis i form af navne. I sådanne sammenhænge har påhænet mere eller mindre samme funktion som en prøvemærker (en. *try-marker*), hvilket vil sige, at det anmoder om accept af referenten, særligt i tilfælde hvor taleren antager, at modtageren kan have problemer med at genkende *the recognitional* (Sacks og Schegloff 1979:18). I ytringerne i vores data, der indeholder *recognitionals* efterfulgt af påhænet med funktion som prøvemærker, indgår der tilmed som regel et eller flere demonstrative pronominer såsom *de der*, *ham der* eller *den der* eller en prædeterminator til et nominalsyntagme i form af *så en*.

²Af mangel på en god oversættelse af denne term benytter vi den originale, engelske term *recognitional*.

Prædeterminatoren *sån en* optræder generelt i ytringer, når en ny referent, som ikke er en "lingvistisk størrelse i konteksten, men [derimod] i deltagerens formodede fælles baggrundsviden" (Pedersen 2014:7), introduceres i samtalen. En sådan prædeterminator "inviterer modtageren til at udvise alignment [...] ved at bekræfte sin epistemiske adgang til referenten" (Pedersen 2014:3). En genkendelsesacceptmarkør³ er altså relevant som næste respons til ytringer indeholdende en sådan prædeterminator, på samme måde som en fortsættelsesacceptmarkør var relevant i ovenstående eksempler i afsnit 5.1 og afsnit 5.2 i forbindelse med historiefortælling.

Demonstrative pronominer kan ligesom prædeterminatoren siges at markere, "at taleren formoder, at lytteren har epistemisk adgang til referenten" (Jacobsen 2015:10) og forekommer, ligesom prædeterminatoren, ved introduktion af nye referenter. Demonstrative pronominer kan derfor ligeledes bruges til at søge accept af referenten, og således kan de siges at være *sån en's* definte pendant (Jacobsen 2015:10;15).

En række ytringer i vores data, der indeholder en *recognitional* efterfulgt af påhænet med funktion som prøvemærke, modtager respons, og andre lignende ytringer gør ikke. I nedenstående eksempel ses det, at en sådan ytring modtager respons. Forinden denne sekvens har de fire fyre talt om en person, der har modtaget dødstrusler, og sekvensen påbegyndes med, at Benjamin (BE) skifter emne.

(20) Samtalebanken | Sam4 | fyrne | 332 ((video))

- 1 BE: =det så sjøvt jeg så jeg så det *de:r* interview i
 2 gomorgen danmark hvor hun var inde å snakke om ham der
 3 → peter lundin ikk
 4 ((Benjamin holder sit tørklæde oppe og lægger det på bordet i
 5 starten af sin ytring og kigger ned i bordet under hele
 6 ytringen))
 7 ((Chresten kigger på Benjamin idet han siger ikk))
 8 CH: ·hja→=
 9 BE: =å: hvor hun sagde alle de der ting\ (.)
 10 å hu- og- s- som sad å snakkede med ham som havde (hun)
 11 haft et interview med ham\

³Selvopfundet term, der dækker over en markør, som viser accept af en referent.

Benjamin skifter emne ved at begynde på en historiefortælling i linje 1 om et interview om morddømte Peter Lundin, som han har set i fjernsynsprogrammet Go' morgen Danmark. Hverken interviewet eller Peter Lundin er nævnt tidligere i samtalen og er altså nye referenter, det vil sige *recognitionals*. Disse referenter efterfølger demonstrative pronominer henholdsvis *det der (interview)* og *ham der (peter lundin)*, og referenten *peter lundin* efterfølges af påhænget *ikk* med funktion som prøvemærke, som har opadgående intonation. Ved at bruge både demonstrative pronominer samt *ikk* viser Benjamin, at han formoder, at modtagerne har epistemisk adgang til referenterne *interview* og *peter lundin*, og han anmoder dem samtidigt om at bekræfte genkendelse af referenterne jf. Jacobsen 2015. *ikk* synes at anmode om udtryk for genkendelse af særligt *peter lundin*, eftersom påhænget kommer lige herefter. På denne måde kan Benjamin undgå senere at blive afbrudt i sin historiefortælling for at skulle forklare, hvem Peter Lundin er, hvis nogen af modtagerne ikke genkender navnet. På trods af at der kommer en respons efter påhænget *ikk*, lader responsen ikke nødvendigvis til at være eliciteret af påhænget i sig selv. Som nævnt indgår de demonstrative pronominer *det der (interview)* og *ham der (peter lundin)* i ytringen med påhænget *ikk*. Disse pronominer søger på samme måde som *ikk* accept af referente(r)n(e). Derudover kan både den stigende intonation på *ikk* samt det faktum, at Benjamin retter blikket mod Chresten efter at have ytret *ikk*, invitere til respons, da både stigende intonation og blikretning mod modtageren kan være responseliciterende (Stivers og Rossano 2010). Ifølge Stivers og Rossano (2010:28) bliver en ytring mere responsmobiliserende, jo flere af sådanne responsmobiliserende elementer taleren benytter sig af. Påhænget *ikk* er altså blot én af flere responseliciteringselementer i ytringen, så selv hvis påhænget ikke var til stede, ville en respons stadig eliciteres. Påhænget udgør dermed ikke i sig selv eliciteringen, men lader i stedet til at være et forstærkende element til ytringens allerede responseliciterende karakter.

I linje 8 responderer Chresten med den typetilpassede (Raymond 2003) genkendelsesacceptmærke *ja*, som viser, at han genkender referenten *peter lundin*. Om mærket tilmed viser genkendelse af interviewet, er vanskeligere at afgøre. Hvorom alting er, fortsætter Benjamin sin historiefortælling i linje 9. Genkendelsesaccepten kan dermed, ud over at udvise genkendelse, siges at give accept til fortsættelse af historien.

I nedenstående uddrag bruges påhænet *ikk* ligeledes i forbindelse med en *recognitional*, i dette tilfælde *michael jackson*. Denne *recognitional* modtager ingen respons, det vil sige genkendelsesacceptmarkør. Forinden denne samtalebid har de fire fyre talt om episoder fra morgensamlinger på gymnasier, hvorefter David skifter emne og spørger, om de skal snakke om de billeder, der ligger på bordet foran dem.

(21) Samtalebanken | sam4 | fyrne | 755 ((video))

- 1 DA: >skal vi prøve< at snakke om de her billeder her\
- 2 UK: jeg vil gerne kigge på porno\
- 3 (0.5)
- 4 BE: →æi (.) michael jackson ikk^ (.) det så sjovt (.) det s-
- 5 (0.7)
- 6 BE: de er så vilde (.) je- jeg kan ikk fatte at hans (.)
- 7 at hans kone hed eller hans datter han har kaldt hende tæppe\
- 8 ((tæppe udtalt med tydeligt t og markeret endelse))

Som respons til Davids emneskift konstaterer en ukendt samtaledeltager, at han gerne vil kigge på porno. Benjamin i linje 4 siger efter en kort pause lyden *æi*, der tyder på at udtrykke, at det næste, der følger, er åndssvagt. Han introducerer herefter Michael Jackson ved at nævne hans fulde navn, der følges af påhænet *ikk* med stigende intonation. På den måde introducerer han, at han nu gerne vil sige noget, der omhandler Michael Jackson, og påhænet *ikk* fungerer her som en prøvemarkør. Den stigende intonation samt mikropausen, der optræder efter påhænet, er ligeledes en del af prøvemarkeringsen, hvormed disse tre elementer er med til at søge genkendelsesaccept af referenten *michael jackson*. De andre samtaledeltagere udviser i dette tilfælde ingen form for genkendelsesaccept hverken i form af verbale eller visuelle udtryk efter Benjamins prøvemarkør. De giver dog heller ikke udtryk for, at de ikke genkender referenten. Ikke desto mindre fortsætter Benjamin sin tur, uden der sker noget problematisk i hans videre historiefortælling. Han fortsætter efter påhænet i linje 4 med en vurdering (*det så sjovt*) højst sandsynligt af det, han efterfølgende vil fortælle. Endnu en vurdering (*de er så vilde*) følger, inden Benjamin konstaterer, at han ikke kan fatte, at Michael Jackson har kaldt sin datter for tæppe.

Påhænet med funktion som en prøvemarkør, der optræder i forbindelse med *recognitionals*, lader til at være lidt mere responseliciterende end de minimalt responseliciterende, idet prøvemarkører (som påhænet har funktion som) anmoder om respons i form af genken-

delsesaccept ifølge Sacks og Schegloff (1979). I ovenstående eksempel (21) tyder det dog ikke på, at det er problematisk, når taleren ikke modtager genkendelsesaccept.

5.4 Moderat responseliciterende

Når påhængen er moderat responseliciterende og meget responseliciterende (se også afsnit 5.5) forekommer det efterstillet ytringer, der i sig selv er responseliciterende. Sådanne ytringer er blandt andet *B-event statements* (Labov og Fanshel 1977:100), hvor taleren (A) udtaler sig om noget, som modtageren (B) har større viden om. Sagt med andre ord udtaler taleren sig om modtagerens virkelighed. En sådan ytring, hvor taleren sætter sig selv i en mindre vidende position ([K-]-position) og modtageren i en mere vidende position ([K+]-position), vil generelt blive betragtet som et spørgsmål, på trods af at ytringen har en deklarativ form (Heritage 2012). Epistemisk orientering "appears to be sufficient for the co-participant to interpret the declaratives as questions, even though they are neither syntactically nor prosodically marked" (Heinemann 2010:4), hvilket vil sige, at *B-event statements* eliciterer en respons, selv hvis der ikke indgår andre spørgende elementer såsom intonation og påhæng i ytringen. Den relevante respons til en sådan ytring er enten en be- eller afkræftelse (Couper-Kuhlen og Selting 2018:238).

I nedenstående eksempel illustreres det, at påhængen *ikke* efterfølger et *B-event statement*, og at dette modtager bekræftende respons. De tre kvinder i sekvensen, Lis (LIS), Kirsten (KIR) og Anne (ANN), har forinden talt om, at matematikundervisning har ændret sig meget, siden de selv gik i skole.

(22) Samtalebanken | Sam3 | gamledage | 111 ((video))

- 1 LIS: mts nej å du gik da ogs øhm (0.5) mts du gik
- 2 → da osse i ottende klasse ikke→
- 3 ((Lis kigger over på Kirsten, da hun genstarter))
- 4 KIR: jo→

Sekvensen indledes med, at Lis ytrer et *B-event statement* med genstart, hvor hun konstaterer, at Kirsten har gået i ottende klasse. Lis udtaler sig altså om noget, som Kirsten har større viden om, eftersom det omhandler Kirstens liv. Ytringen afsluttes i linje 2 med påhængen *ikke*, der her har jævn intonation. Som nævnt eliciterer et *B-event statement* i sig selv en bekræftelse, og påhængen synes i denne sammen-

hæng at forstærke og tydeliggøre ytringens responseliciterende karakter. Dette indfrier Kirsten i linje 4 med det typetilpassede og præfererede *jo* (Pomerantz og Heritage 2013). Netop fordi ytringen i sig selv søger en respons, ville et svar højst sandsynligt følge, selv hvis påhængen ikke var tilføjet. Det kommer dog til udtryk i responsen, at påhængen har en betydelig rolle for responsen. Dette er evident, i og med at Kirstens bekræftelse er den markerede udgave af den positive responsartikel *ja* (dvs. *jo*), hvilket er det grammatisk præfererede svar til en negeret ytring (Heinemann 2015:171). Det vil sige, at hvis påhængen ikke var der, havde Kirsten formentligt svaret med et *ja*, som er det grammatisk præfererede svar til en grammatisk positiv ytring (Heinemann 2015:177). Påhængen har altså betydning for responsens form.

Påhængen efterstillet et *B-event statement* eliciterer i højere grad respons end påhængen efterstillet en *recognitional*, idet *B-event statements* omhandler og udpeger en anden samtaledeltager (i dette eksempel er det tydeligt grundet *du*) og dermed udvælger den pågældende modtager som næstetaler. Påhængen synes i den forbindelse at forstærke og tydeliggøre, at en bekræftelse søges.

5.5 Meget responseliciterende

I forbindelse med *B-event statements*, hvor påhængen kommer efter en pause, ses det, at påhængen er meget responseliciterende. Dette eksemplificeres med nedenstående uddrag, hvor en politimand (P1) (i samarbejde med endnu en politimand, som dog ikke er med i sekvensen) afhører Morten (M0) om et indbrud, der er blevet begået i en vuggestue. I forbindelse med indbruddet er Morten blevet set med to andre ved vuggestuen, men forinden nedenstående sekvens hævder han, at han ikke kan huske, at han var sammen med to andre.

(23) Samtalebanken | Sam3 | politiforhoer | 86 ((lydoptagelse))

- 1 P1: næh men du ka huske du løb da der kom vagtmand\
- 2 ((ukendt deltager rømmer sig))
- 3 M0: det ka jeg godt\=
- 4 P1: så ka du fændeme ogs huske hvem du har været sammen med\
- 5 (1.1)
- 6 ((2 sekunders baggrundsstøj fra radioen))
- 7 P1: → ikk\
- 8 M0: jeg har været alene om det→

I begyndelsen af denne sekvens konstaterer politimanden, at Morten kan huske, at han løb fra en vagtmand, hvilket Morten bekræfter. Herefter hævder politimanden i linje 4, at Morten derfor også må kunne

huske, hvem han har begået indbruddet med. Dette er et *B-event statement*, da politimanden, som er [K-], udtaler sig om noget, som Morten, der er [K+], har større viden om, da det er Mortens oplevelse, de taler om. Som nævnt kalder en sådan ytring på en be- eller afkræftelse fra modtageren, men her ses det, at Morten indledningsvist ikke responderer på politimandens konstatering. I stedet opstår en relativt lang pause, hvorefter en stemme siger noget over radioen (linje 6). Politimanden tilføjer herefter i linje 7 påhængen *ikk*, der har stigende intonation. Dette påhæng synes at anmode Morten om bekræftelse af den forudgående konstatering, og eftersom det optræder efter en lang pause, tydeliggør det, at respons efter *B-event statementet* var forventet. Med andre ord giver politimanden ved hjælp af påhængen udtryk for, at han søgte respons på sin ytring i linje 4. Morten responderer med en ikke-typetilpasset (Raymond 2003) ytring i linje 8. I stedet for at be- eller afkræfte *B-event statementet* med et *ja* eller *nej*, siger han, at han var alene om det (at begå indbruddet). *B-event statementet* i linje 4 er formuleret på en sådan måde, at Morten ville erkende sig skyldig i at have begået indbruddet med andre, hvis han havde svaret typetilpasset, uanset om han havde svaret med det præfererede *ja* eller det dispræfererede *nej* (Pomerantz og Heritage 2013): Havde han bekræftet med et *ja*, ville han have givet udtryk for at have begået indbruddet med andre og for at kunne huske, hvem disse andre var. Havde han sagt *nej*, havde han stadig givet udtryk for at have begået indbruddet med andre, men at han blot ikke kunne huske, hvem de var. Ved at svare ikke-typetilpasset kommer Morten uden om dette. At svaret er ikke-typetilpasset, gør det desuden vanskeligt at afgøre, om responsen udløses af påhængen eller ej. At Morten ikke responderer efter *B-event statementet*, inden politimanden tilføjer påhængen, kan skyldes, at Morten netop lægger op til at svare ikke-typetilpasset og dispræfereret. Et sådant svar er ofte forsinket, da en forsinkelse indikerer, at svaret ytres modvilligt (Pomerantz og Heritage 2013:215). Det kan altså være, at Morten ville have responderet, selv hvis påhængen ikke var tilføjet. Således giver Morten politimanden mulighed for at forudse og eventuelt afværge et dispræfereret svar (Pomerantz og Heritage 2013:215-216). Politimanden forsøger dog ikke at afværge en dispræfereret respons, eftersom han blot ytrer et *ikk*, som forstærker ytringens allerede responseliciterende karakter. Dette kan skyldes, at der her er tale om et politiforhør, hvorfor det kan antages, at der muligvis er andre "spilleregler" for samtalen

end ellers, hvilket ligeledes kan være en årsag til, at Morten ikke responderer på politimandens ytring, før politimanden tilføjer påhængenget *ikk* efter en pause. Ikke desto mindre er dette et godt eksempel på, hvordan påhængenget kan anvendes til i meget høj grad at elicitere respons.

Når påhængenget optræder i forbindelse med et *B-event statement*, og en pause efterfølger, eliciterer det på grund af pausen i højere grad respons, end når påhængenget optræder lige efter *B-event statementet*.

5.6 Maksimalt responseliciterende

Når påhængenget optræder efter utilstrækkelig respons fra modtageren er det maksimalt responseliciterende. Denne type påhæng optræder mere eller mindre fritstående. Genkald nedenstående eksempel, hvor Dorte (DO) er ved at fortælle Mia (MIA), Tanja (TAN) og Susanne (SUS) om en oplevelse, hun har haft, hvor en af hendes studerende har ringet til hende på en helligdag.

(24) Samtalebanken | Sam4 | moedregruppen1 | 1725 ((video))

- 1 DO: nej jeg ikk din vejleder sån du ka ringe til mig påskelørdag\
- 2 (0.5)
- 3 MIA: °nHej°hhi
- 4 TAN: <så det var [spørgsmål] omkring hvord[an> laver] jeg det her→
- 5 DO: [(jamen)] [ja↗]
- 6 DO: hvordan gør jeg det her→
- 7 TAN: jeg ka ikk rigtig finde ud af det ka du ikk hjælpe mig↗
- 8 DO: ja\
- 9 (0.5)
- 10 MIA: °ah hhi hhi (0.2) ja:→°
- 11 TAN: okay\
- 12 DO: →>ikk<↗
- 13 ((Dorte kigger på Tanja, da hun ytrer *ikk*))
- 14 TAN: jo hvem der lige (traf valget) hva sagde du↗

Sekvensen påbegyndes med, at Dorte imiterer, at hun taler til en af sine studerende. Med denne ytring viser hun de andre tre kvinder i samtalen, at den studerende ikke burde have ringet til hende på en helligdag. Dette responderer Mia på med et bekræftende og latterinfiltreret *nej*. Herefter ytrer Tanja et *B-event statement* i linje 4, eftersom hun udtaler sig om noget, som Dorte har større viden om. Halvvejs i ytringen (fra *hvordan*) imiterer hun den studerende, det vil sige, at *jeg* refererer til den studerende. Dette anmoder om en bekræftelse fra Dorte, hvilket hun giver i linje 5. Efter denne bekræftelse overtager Dorte igen rollen som den studerende i linje 6, hvor hun delvist gentager Tanjas imitation. Herefter overtager Tanja igen rollen i linje 7, hvor hun imiterer, at den studerende siger til Dorte, at h/n har brug for

hjælp. Denne imitation bekræfter Dorte i linje 8 med et *ja*, og hun viser hermed, at Tanja har forstået situationen mellem Dorte og den studerende korrekt. Herefter følger en pause, inden Mia griner og siger *ja*. Dette *ja* lader til at være en bekræftelse af den mere eller mindre underforståede irritation, som Dorte udviser mod den studerende. Tanja responderer dernæst med et *okay*, som en kvittering til Dortes bekræftelse i linje 8. Dette efterfølges af, at Dorte ytrer et hurtigt *ikk* med opadgående intonation. Dette *ikk* adskiller sig fra tidligere nævnte eksempler, eftersom det lader til at udgøre en hel tur i sig selv. Endvidere adskiller dette eksempel sig fra de andre eksempler, i og med at det lader til at søge bekræftelse på noget, som ikke er sagt eksplicit. Med andre ord er det vanskeligt at identificere mere specifikt, hvad påhængen er efterstillet, og om det i så fald er et påhæng. Alligevel kan det betragtes som værende relateret til Dortes overordnede holdning til situationen, hun beretter om. På den måde kan påhængen ses som værende efterstillet hele hendes historiefortælling, hvor Dorte gennem sine imitationer giver udtryk for, at den studerende har handlet uhensigtsmæssigt. Derudover adskiller dette eksempel sig fra tidligere eksempler, idet påhængen optræder efter respons til hendes historiefortælling (henholdsvis Mias bekræftelse i linje 10 og Tanjas kvittering i linje 11), hvormed det fungerer som det, Jefferson (1981) kalder *post-respons-søgning* (en. *post response pursuit*). Påhængen synes dermed at påpege, at første respons er utilstrækkelig (Heinemann 2015:184), og det synes ligeledes at søge yderligere respons end blot bekræftelse af, at den studerende har handlet uhensigtsmæssigt. Tanja responderer også herefter med en grammatisk præfereret og typetilpasset bekræftelse i linje 14 i form af *jo*, hvorefter hun stiller et uddybende spørgsmål. Dette *jo* opgraderer hendes tidligere kvittering *okay*, idet *jo* bekræfter og affilierer (Heinemann 2015:198). På den måde udtrykker Tanja, at hun ikke blot har lyttet til og forstået Dortes historiefortælling, men at hun også tilslutter sig Dortes holdning til situationen.

Når påhængen optræder efter en utilstrækkelig respons, synes det at være maksimalt responseliciterende. Påhængen forekommer på den måde mere eller mindre fritstående og udgør dermed en tur i sig selv.

5.7 Opsamling

Overblikket fra tidligere illustrerer, at påhængen har forskellige responseliciteringsgrader, alt efter i hvilken sammenhæng det forekommer. Disse eliciteringsgrader er som følger: 1) *Ikke-responseliciterende*: Påhængen optræder i historiefortællinger uden efterfølgende pause. Det er her ikke-responseliciterende, idet den pågældende taler fortsætter sin historiefortælling direkte efter påhængen uden at give plads til eller udtrykke forventning om respons. Ytringerne, som påhængen optræder i, ses både at modtage og ikke modtage respons. I tilfældene, hvor der følger respons, er det uvist, om denne er udløst af påhængen eller blot af den igangværende historiefortælling. 2) *Minimalt responseliciterende*: Påhængen optræder også her i historiefortællinger, men forekommer efter en kort pause. Denne korte pause gør eksemplerne minimalt responseliciterende, idet taleren med den korte pause giver plads til respons. Ytringerne, som påhængen optræder i, ses både at modtage og ikke modtage respons. 3) *Lidt responseliciterende*: Påhængen optræder i forbindelse med *recognitional*s og har funktion som prøvemærker. Her er påhængets grad af elicitering en smule større end ved forudgående eliciteringspunkt, eftersom det anmoder om genkendelsesaccept. Ytringerne, som påhængen optræder i, ses både at modtage og ikke modtage respons. 4) *Moderat responseliciterende*: Påhængen optræder i direkte forlængelse af *B-event statements* og forstærker ytringens allerede responseliciterende karakter. 5) *Meget responseliciterende*: Påhængen optræder i forbindelse med *B-event statements* og efterfølger en pause. Påhængen er meget responseliciterende, eftersom det efterfølger en pause og dermed tydeliggør, at en respons forventes. 6) *Maksimalt responseliciterende*: Påhængen optræder her mere eller mindre fritstående som en post-respons-søgning. Påhængen er maksimalt responseliciterende, eftersom talerens forudgående ytring allerede har modtaget respons. Påhængen udviser her, at responsen til den forudgående ytring var utilstrækkelig, og at en ny respons forventes.

6 Placering på kontinuummet

Der er ikke en fuldstændig klar grænse mellem eksemplerne med de forskellige responseliciteringsgrader, og det er dermed vanskeligt at afgøre, hvor de bør placeres i forhold til hinanden. Eksempelvis påhæng, der optræder i forbindelse med *recognitional*s – eksempel (20)

og (21) – og påhæng, der kommer i forbindelse med *B-event statements* uden pause inden påhængen – eksempel (22). Begge ytringer er i sig selv responseliciterende: *Recognitionals*, der ofte akkompagneres af et demonstrativt pronomen eller en prædeterminatorer til et nominalsyntagme, søger i sig selv respons i form af genkendelsesaccept af referenten. *B-event statements* søger ligeledes i sig selv respons i form af bekræftelse på, om afsenderen har lavet en korrekt konstatering om modtagerens forståelse. Den primære forskel består i, at genkendelsesacceptelicitering ikke er henvendt til én specifik modtager, mens *B-event statements* udpeger en bestemt person og dermed fremstår som en talerudvælgelse. På baggrund af denne talerudvælgelse anses påhængen, når det kommer i forlængelse af *B-event statements*, for at være mere responseliciterende, end når det optræder i forbindelse med *recognitionals*.

I vores data forekommer også eksempler, der i det hele taget er vanskelige at placere på responseliciteringskontinuummet. Et sådant eksempel ses nedenfor. Inden dette uddrag har en af de fire samtaledeeltagere, Tanja, taget en karton med smoothie, som hun troede var en mælk. De laver sjov med at hælde smoothie i ens kaffe, og Susanne (SUS) vurderer herefter kaffen, hvilket er den første ytring i dette uddrag.

(25) Samtalebanken | Sam4 | mødregruppen1 | 163 ((video))

1 SUS: *ej::h* det dufter *gut*→
2 ((Susannes *gut* virker som en blanding af det tyske *gut* og
3 det engelske *good* og er udtalt som det danske ord *gut*))
4 ((Susanne sidder med begge hænder flettet om sin kop og holder
5 den oppe ved næsen))
6 (0.9)
7 DO: → ja *ikkå*↗
8 ((Dorte rykker hovedet frem, mens hun siger denne ytring))
9 SUS: *jo*↘
10 DO: det *hazelnut*↘
11 ((Dorte dufter til sin kop))
12 SUS: *m:::*↘

Susanne holder sin kop oppe ved sin næse, mens hun ytrer sin vurdering i linje 1. Hun indleder sin ytring med *ej::h*, der er forlænget og tyder på at udtrykke begejstring. Hun fortsætter nemlig ytringen med en positiv vurdering af kaffen: at den dufter godt. Hun udtaler ordet *gut* på en måde, der lyder som om, at det er blanding af det engelske *good* og det tyske *gut*. Hvorom alting er, kalder Susannes første-vurdering (i linje 1), der indeholder en påstand om en referent, som er til-

gængelig for de andre samtaledeltagere, på en anden-vurdering (Pomerantz 1984:61). Dorte ytrer en bekræftelse på Susannes vurdering, idet hun responderer med et *ja ikkås* med opadgående intonation i linje 7, og hun erklærer sig på den måde enig i Susannes vurdering. Mens Dorte ytrer denne bekræftelse, rykker hun sit hoved en smule frem, hvilket virker til at forstærke, at hun ligeledes er begejstret for kaffen. *Ja*'et bekræfter og erklærer sig som nævnt enig i Susannes vurdering, men fremstår samtidig som en anden-vurdering, eftersom det efterfølgende påhæng *ikkås* søger en bekræftelse af det forudgående. Påhængen ændrer altså Dortes bekræftende respons til en vurdering, der får funktion som et spørgsmål. Dette peger på, at påhængets rolle har en stor betydning for ytringen i dette tilfælde, og at påhængen derfor eliciterer respons i en høj grad. På samme tid opgraderer Dorte sin epistemiske ret til at vurdere referenten ved at ytre en bekræftelse plus enighedssøgningsmarkør (en. *agreement token*) (Raymond og Heritage 2006:690). Bekræftelsen er i dette tilfælde *ja*, og enighedssøgningsmarkøren er *ikkås*. Dette er en relativt mild måde at opgradere retten til at vurdere en referent (Raymond og Heritage 2006:690). Dortes opgradering af retten til at vurdere referenten er på sin vis legitim, idet hun udtrykker større viden om kaffen, som hun selv har købt, hvilket kommer til udtryk i linje 10, hvor hun informerer de andre om, at *det er hazelnut*. Inden denne konstatering har Susanne erklæret sig enig i Dortes anden-vurdering i linje 7 ved at ytre *jo* i linje 9. Denne respons er grammatisk præfereret efter en negeret ytring, hvilket viser, at påhængen har betydning for Susannes svar. Påhængen i Dortes anden-vurdering i linje 7 kan desuden betragtes som et redskab til at fortsætte samtalen på: Ved at invitere til respons gennem påhængen fortsætter samtalen på en anden måde, end hvis hun blot havde ytret et *ja*. Minimalrespons i sig selv lader ikke til at kalde på respons. Påhængen ændrer derfor ytringen radikalt, og den er derfor stærkt responseliciterende. Dette peger på, at eksemplet kunne placeres på samme punkt som eller omkring det maksimalt responseliciterende punkt. Om det er mindre, mere eller lige så responseliciterende som maksimalt responseliciterende eksempler, er dog svært at afgøre. Dog adskiller dette eksempel sig fra tidligere nævnte eksempler, da påhængen, udover at elicitere en respons, også optræder i en respons. Dortes respons anmoder Susanne om at bekræfte sin egen vurdering: Det vil sige, Dorte spørger Susanne, om hun er enig i, at kaf-

fen dufter godt, hvilket Susanne selv lige forinden har vurderet. Efter-
som Dorte allerede kender til Susannes holdning om kaffen, lader på-
hængen ikke til at eliciterer respons i særlig høj grad, og eksemplet kan
derfor ligeledes placeres lavt på kontinuummet.

Et lignende eksempel, hvor påhængen optræder i en respons og sy-
nes at være vanskelig at placere på kontinuummet, er nedenstående
eksempel, hvor Jørgen (JOR) og Annette (ANN) står i et køkken og la-
ver mad.

(26) Samtalebanken | sam3 | madlavning | 401 ((video))

- 1 ANN: der *ni* kilo så burde der være=
2 =hvor ma[nge blir vi]↗
3 JOR: [_de:t_ *ja]m* _de:t_ jam
4 →vi blir femåtyve *ikk*↗
5 (0.7)
6 ANN:→de ska vel skæres ikke↗ (.)
7 eller [hva]
8 JOR: [°*jɔ]::*°

Uddraget starter med, at Annette påbegynder en vurdering, som ikke
færdiggøres, idet hun genstarter i linje 2 og i stedet ytrer et hv-spørgs-
mål, der søger information fra Jørgen om, hvor mange de bliver (og
dermed skal lave mad til). Annette viser hermed, at hun har en opfat-
telse af, at Jørgen er [K+], og at hun er [K-] i denne henseende. Ved at
stille et hv-spørgsmål viser hun altså, at hun ikke besidder den største
viden om emnet (Couper-Kuhlen og Selting 2018:221). Jørgen begyn-
der at respondere på dette allerede, efter at Annette har ytret hv-or-
det *hvor*, og han genstarter derefter i linje 4 (sandsynligvis for at
komme ud af overlappet) og svarer nu, at de bliver 25. Denne respons
afsluttes med påhængen *ikk*, der har opadgående intonation. Det er
svært at afgøre responseliciteringsgraden af dette *ikk*: Det lader til at
søge bekræftelse hos Annette, og han udviser dermed umiddelbart,
at hun ligeledes er (delvist) [K+] og dermed burde have en viden om
emnet. Jørgen kaster således bolden tilbage på hendes banehalvdel,
hvilket er bemærkelsesværdigt, eftersom hendes hv-spørgsmål tyde-
ligt indikerer, at hun ikke selv har tilstrækkelig viden om dette. Derfor
"burde" Jørgen vide, at Annette ikke er i stand til at bekræfte hans
svar. Betragter man situationen således, er påhængen ikke responseli-
citerende, men fungerer snarere som en slags markering af, at An-
nette burde vide, hvor mange mennesker de bliver. Annette hverken
kvitterer med et *okay* eller bekræfter med et *ja* efter Jørgens respons,
som grundet påhængen omdannes til et spørgsmål. Hun forholder sig

dermed ikke til hans respons. I stedet følger en lang pause, efterfulgt af et spørgsmål i deklarativ form. Denne afsluttes også med et påhæng, her i formen *ikke* med stigende intonation. Ytringen er, modsat Jørgens i linje 3-4, ikke en respons på et spørgsmål, og påhængen synes derimod mere responseliciterende end forudgående påhæng, eftersom Jørgen ikke har givet udtryk for ikke at have tilstrækkelig viden til at kunne svare.

Ovenstående eksempler er blot enkelte tilfælde ud af mange, hvor der ikke synes at være klare skel mellem graden af responselicitering. Dette betyder, at kontinuummets punkter ikke er fastlagte og adskilte, men i høj grad overlappende. Desuden kunne rækkefølgen for ytringstyperne, der er placeret på forskellige punkter på kontinuummet, se anderledes ud. Derudover er det væsentligt at påpege, at overblikket i denne undersøgelse formentlig ikke er fuldstændigt, idet det er sandsynligt, at påhængen kan optræde i flere sammenhænge end de heri beskrevne, og at der dermed ville kunne være flere punkter på kontinuummet. Dette overblik er derfor kun et bud på et begyndende overblik.

7 Overlap

I en betydelig mængde eksempler i vores data overlapper påhængen med dele af en respons (se evt. eksempel (6) for illustration af dette), hvilket ifølge Jefferson (1981:58) helt tilfældigt kan ske en gang imellem. På grund af påhængets primære position ved post-mulig afslutning, hvor der ofte forekommer talerskifte (Sacks, Schegloff og Jefferson 1974), overlappes det hyppigt med begyndelsen af en næsttalers tur (Couper-Kuhlen og Selting 2018:534). Overlap bevirker, at det, når det involverer fortsættelsesacceptmarkører, er svært at afgøre, om disse markører optræder som følge af påhængen eller af historiefortællingen i sig selv. Hvorom alting er, kommer der en respons fra en samtaledeltager, hvilket peger på, at ytringen, hvor påhængen efterfølges, samlet set har eliciteret en respons. Således kan disse eksempler placeres under moderat responseliciterende (jf. 5.4) eller meget responseliciterende (jf. 5.5) på kontinuummet, da påhængen på dette kontinuumpunkt optræder i ytringer, der i sig selv eliciterer respons. Responsen er dog ofte en fortsættelsesacceptmarkør, hvilket betyder, at eksemplerne lige så vel kan siges at være ikke-responseliciterende (jf. 5.1). Grundet omfanget af denne opgave samt vores indsamlede datasæt har vi valgt at se bort fra eksempler med overlap, da

det ville kræve en nærmere analyse for at kunne vurdere, hvor disse eksempler bedst placeres. Desuden kan påhænet umiddelbart ikke i disse eksempler betragtes som havende en betydning for, om der kommer en respons eller ej, idet påhænet optræder i overlap med responsen på det forudgående, hvilket også var en faktor for vores fravalg af disse eksempler. Retrospektivt kunne det måske have været fordelagtigt at medtage disse eksempler for at sammenligne med de eksempler med påhænet, hvor der ikke er overlap. Her ville det være en fordel at sammenligne eksempler, der sætningstypemæssigt minder om hinanden.

8 Dialekt og idiolekt

I vores datasæt optræder et stort overtal af formen *ikk* som påhæng. En af grundene til dette kan være, at forekomsten især er stor i samtalen, der hedder "fyrne", idet vi har flest eksempler fra denne samtale, og at den mest brugte form af påhænet i denne samtale er *ikk*. Om det er grundet denne samtale, at vi har flest tilfælde af *ikk*, eller fordi det måske er den mest brugte form generelt, er svært at afgøre. Samtalens deltagere har en tydelig københavnsk dialekt, hvilket peger på, at dialekt kan spille en rolle i forhold til formen på påhænet. Dette er dog svært at konkludere noget endeligt om, og formen tyder ikke på at have nogen betydningsforskel; alle former af påhænet synes at bruges på samme placering og i samme responseliciteringsmæssige sammenhænge. Achmann (2010:3) hævder, at påhænet *ikk* "[...], har [...] noget ukonkret over sig, idet det lader til at være et spørgsmål om personlig stil, om den bruges eller ej". Vores intuition siger os, at idiolekt særligt i forbindelse med historiefortællinger kan have en betydning for brugen. Dette især med hensyn til hyppighed, men måske også med hensyn til formen. Det samme kan være tilfældet med fortsættelsesacceptmarkører, da det er individuelt, hvor mange fortsættelsesacceptmarkører den enkelte anvender. Alt dette har vi dog ikke undersøgt nærmere.

9 Konklusion

Det efterstillede påhæng *ikk* og formerne *ikkå*, *ikkås*, *ikke* og *ing* optræder hovedsageligt i en post-mulig afslutning, og dermed optræder det ofte som det sidste element i en turkonstruktionsenhed eller tale-tur. Vi har fundet en række eksempler, hvor påhænet optræder over-

lappende med en respons fra modtageren, og der findes flere eksempler, hvor modtageren er begyndt på sin respons til den ytring, som påhængt efterstilles, førend taleren har ytret det efterstillede påhæng. Syntaktisk kan det efterstillede påhæng optræde som en taletur i sig selv, som en del af en taletur bestående af et ord, som en del af en turkonstruktionsenhed bestående af et syntagma, som en del af en turkonstruktionsenhed bestående af en sætning eller som en del af en taletur bestående af en sætning.

Undersøgelsens bud på et overblik over de forskellige måder, det efterstillede påhæng kan anvendes på, er illustreret i et responseliciteringskontinuum, hvor påhængt er inddelt efter, i hvor høj grad det eliciterer en respons. Påhængt kan være ikke-responseliciterende, hvor det optræder i historiefortællinger uden efterfølgende pause; minimalt responseliciterende, hvor påhængt optræder i historiefortællinger med en efterfølgende pause; lidt responseliciterende, hvor påhængt følger en responseliciterende *recognitional* og har funktion som prøvemærke; moderat responseliciterende, hvor påhængt optræder i forlængelse af *B-event statements*, som er en lidt mere responseliciterende ytring i sig selv, idet den konstaterer noget om og udpeger en anden samtaledeltager; meget responseliciterende, hvor *B-event statements* er efterfulgt af en pause inden påhængt optræder; og maksimalt responseliciterende, hvor påhængt synes at optræde syntaktisk alene som en post-respons-søgning.

Responseliciteringskontinuummet skal ikke ses som endegyldigt, da punkterne derpå til dels overlapper hinanden, og det generelt kan være vanskeligt at vurdere, hvor eksemplerne skal placeres i forhold til hinanden. Dette overblik skal derfor betragtes som et bud på et overblik over formerne af *ikk* som efterstillet påhæng, og de måder det kan anvendes i forbindelse med responselicitering.

Referencer

Aarhus Universitet. 2018. <http://www.au.dk/informationssikkerhed/databeskyttelse/> (set 29/05-2018).

Aachmann, Allan. 2010. *Forskellen på fortsættelsesaccept og returvurdering: om "ikke" og "vel" som returvurderingsefterlyser på dansk*. Lingvistik, Aarhus Universitet. Ikke upubliceret.

Christensen, Robert Zola & Lisa Christensen. 2009. *Dansk grammatik*. 2. udg. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Couper-Kuhlen, Elizabeth & Margret Selting. 2018. *Interactional linguistics: Studying language in social interaction*. Cambridge: Cambridge University press.

Den Danske Ordbog. 2018a. Opslag om *ikke*. https://ordnet.dk/ddo/ordbog?entry_id=11022886&query=d-e&mpage=2&first_id=37646&last_id=37687 (set 23/05-2018).

Den Danske Ordbog. 2018b. Opslag om *ikke også*. <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=ikke%20ogs%C3%A5&tab=for> (set 29/05-2018).

Goodwin, Charles. 1986. Between and within: Alternative sequential treatments of continuers and assessments. *Human Studies* 9: 205-217.

Heinemann, Trine. 2005. Where grammar and interaction meet: The preference for matched polarity in responsive turns in Danish. I: Hakulinen, Auli. & Selting, Margret (red.), *Syntax and Lexis in Conversation: Studies on the use of linguistic resources in talk-in-interaction*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 375-402.

Heinemann, Trine. 2010. The question–response system of Danish. *Journal of Pragmatics* 42(10): 1-23.

Heinemann, Trine. 2015 [2013]. Negation in interaction, in Danish conversation. *Skifter om Samtalegrammatik* 2(12): 1-452.

Hepburn, Alexa & Galina B. Bolden. 2013. The conversation analytic approach to transcription. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford UK: Blackwell. 57-76.

Heritage, John. 2012. Epistemics in action: Action formation and territories of knowledge. *Research on Language and Social Interaction* 45(1): 1-29.

Jacobsen, Kasper Fyhn. 2015. Det der *der der*: En samtalegrammatisk undersøgelse af danske demonstrativer. Aarhus Universitet. Ikke publiceret.

Jefferson, Gail. 1981. The abominable *Ne?* An Exploration of Post-Response Pursuit of Response. I: P. Schroder (red), *Sprache der Gegenwart*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann. 53-88.

Labov, William & David Fanshel. 1977. *Therapeutic Discourse: Psychotherapy as Conversation*. New York: Academic Press.

Pedersen, Henriette Folkmann. 2014. Om konstruktionen *sån en N* i danske samtaler. *Skrifter om Samtalegrammatik* 1(1).

Pomerantz, Anita. 1984. Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turnshapes. I: J. M Atkinson & J. Heritage (red.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. 57-101.

Pomerantz, Anita & B. J. Fehr. 1997. Conversation Analysis: An Approach to the Study of Social Action as Sense Making Practices. I: van

Dijk, Teun Adrianus (red.), *Discourse as Social Interaction*. London: Sage Publications. 64-91.

Pomerantz, Anita & John Heritage. 2013. Preference. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.), *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford, UK: Blackwell. 210-228.

Raymond, Geoffrey & John Heritage. 2006. The epistemics of social relations: Owing grandchildren. *Language in Society* 35(5): 677-705.

Sacks, Harvey & Emanuel A. Schegloff. 1979. Two Preferences in the Organization of Reference to Persons in Conversation and Their Interaction. I: George Psathas (red.), *Everyday Language: Studies in Ethnomethodology*. New York: Irvington Publishers. 15-21.

Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff & Gail Jefferson. 1974. A simplest systematics for the organization of turn-taking in conversation. *Language* 50(4): 696-735.

Samtalebanken. 2018. <https://samtalebank.talkbank.org/> (set 29/05-2018).

Schegloff, Emanuel A. 1982. Discourse as an interactional achievement: some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences. I: D. Tannen (red.), *Analyzing Discourse: Text and Talk*. Washington D.C.: Georgetown University Press.

Schegloff, Emanuel A. 1996. Turn organization: one intersection of grammar and interaction. I: Ochs, Elinor, Emanuel A. Schegloff og Sandra A. Thompson (red.), *Interaction and grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. 52-133.

Schegloff, Emanuel A. 2007. Post-expansion. I: Schegloff, Emanuel A. (red.), *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. 115-168.

Schegloff, Emanuel A., Gail Jefferson & Harvey Sacks. 1977. The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53: 361–382.

Steensig, Jakob. 2001. *Sprog i Virkeligheden: Bidrag til en Interaktionel Lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Steensig, Jakob. 2015. Konversationsanalyse. I: Svend Brinkmann & Lene Tangaard (red.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Reitzel. 321-247.

Steensig, Jakob. 2018. *5th lesson: topic, sequence, preference, asymmetry, storytelling*. Interactional Linguistics. Lingvistik: Aarhus Universitet.

Stivers, Tanya & Federico Rossano. 2010. Mobilizing response. *Research on Language and Social Interaction* 43(1): 3-31.